

Ulandssekretariatet
LO/FTF Council

Danish Trade Union
Council for International
Development Cooperation

I Landeanalyser - Sydlige Afrika

**Ulandssekretariatets kontor i Maputo
April 2011**

1.1 Udvikling i 2010 i vore partnerlande

1.1.1 Zambia

Arbejdsmarkedet

Regeringen oprettede i 2010 en lønrevisions kommission for at se på arbejdsvilkår og løn for de ansatte. Dette inkluderer ansatte i regeringens sikkerhedsområder og andre, som ikke er dækket af overenskomstaftaler med faglige organisationer. Kommissionen startede sit arbejde i August 2010 og forventes at slutte i januar 2011. Kommissionen har bl.a. landsorganisationen ZaCTUs Generalsekretær Mr Roy Mwaba til at repræsentere fagbevægelsen. Han kommer muligvis på farlig grund, men ZaCTU har lovet sine medlemmer, at kommissionen ikke vil overtage eller underminere fagforeningernes forhandlingsmagt, eftersom kommissionen har et begrænset mandat. Det betyder, at forbund, hvis kollektive aftaler er ved at udløbe, kan starte forhandlinger. Når kommissionen præsenterer sin rapport til Præsidenten, forvente de faglige organisationer, at regeringen vil lytte til anbefalingerne om at øge lønningerne for ansatte i den offentlige sektor.¹

Fagligt Arbejde

ZaCTU holdt sin 13. Congress 26-29 december 2010, et mærkeligt tidspunkt, hvis man ønskede deltagere udefra. Ulandssekretariatet var indbudt, men deltog ikke på grund af tidspunktet. En ny ledelse blev valgt uden store ændringer. Arbejdsministeriets ”Kommissær for Arbejde” ledede valget. Den nye liste over

ZaCTUs ledelse er som følger:

Mr Leonard Hikaumba, Præsident
Mr Chrispin Munyukwa, 1. Vice Præsident
Mr Humphrey Lungu, 2. Vice Præsident
Mr Roy Mwaba, Generalsekretær
Mr Cosmas Mukuka, Vice Generalsekretær (O&A)
Mr Mutumbi Goma, Vice Generalsekretær (F&B)

Medlemmer:

Ms Betty Mutambo, Mr Sifuniso Nyumbu, Mr Misheck Nyambose, Mr Wadzanayi Pembere

Nogle af de resolutioner der blev vedtaget ved slutningen af den 13. Congress er:

At selv om fagorganisationen skal forblive neutral, er faglige ledere politiske personer, som skal have ret til at deltage effektivt i udviklingen af den socioøkonomiske og politiske fremtid i dette land, men de skal ikke lade sig vælge til politiske positioner.

De delegerede opfordrede alle forbund til at sikre, at de gennemgår de politiske partiers programmer nu, hvor landet er på vej til valget 2011 for at sikre, at kun politiske ansvarlige partier og personer med respekt for social retfærdighed vil blive valgt.

Det blev også besluttet, at landsorganisationen skulle fremsætte passende forslag til revision af arbejdsmarkedslovgivningen vedr. spørgsmål som handler om demokratiske principper, på linje med ILO's kernekonventioner.

¹ ZaCTU Annual report 2010.

Kongressen opfordrede desuden ZCTU til at oprette en teknisk komite, som skal fremsætte ændringsforslag til arbejdsmarkedslovgivningen til videre diskussion i ledelsen.

Kongressen udtalte også, at ZCTU og medlemmerne bør holde op med at afholde faglige aktiviteter på et hotel, hvis ledelse ikke anerkender og respekterer arbejdernes ret til at organisere sig og til at have en kollektiv overenskomst. Derfor gav kongressen mandat til sekretariatet om at udarbejde en omfattende liste over alle hoteller, hvor arbejdere nægtes deres rettigheder.

Endelig blev det besluttet, at sekretariatet skulle sikre, at medlemsforbund, der ikke har betalt deres kontingent, ikke får lov til at deltage i aktiviteterne.

Så meget fra ZaCTU's egne rapporter. Observatører udefra, som Nathan Banda fra ZiCTU og Gerd Botterweck fra FES, giver udtryk for alvorlig bekymring over ZaCTU interne problemer og dets uafhængighed.

Den zambiske præsident Rupiah Banda forbereder sig på valget i 2011 ved at modarbejde enhver opposition på alle tænkelige måder. En ny bekendtgørelse, der regulerer valgbarhed for ledelsesposter i faglige organisationer, er et godt værktøj for ham.

En stærk ny kandidat til præsidentposten i ZaCTU blev forhindret i at stille op. Minearbejderforbundet, MUZ, har ført en kampagne for at presse regeringen til at genforhandle minekoncessionerne med bl.a. de kinesiske og sydafrikanske mineselskaber for at sikre større afgifter og andre fordele for den lokale befolkning. Kampagnen sker på baggrund af stærkt stigende kobberpriser og dermed minedrift, som nærmer sig et niveau, som man kendte tilbage i 80'erne. Initiativet kostede MUZ præsident hans job og derfor også hans ledelse af MUZ, foruden muligheden for at stille op til ledelsen i ZaCTU. Han kunne muligvis mønstre nogen støtte for sin kandidatur, fordi MUZ's utilfredshed med ZaCTU's svage linje ift. at konfrontere regeringen tydeligvis vakte genklang i en række af de andre forbund.

Nu sidder de offentligt ansattes forbund tungt på ZaCTU's ledelse. Det er en situation, som både svækker organisationen overfor regeringen, og samtidig gør det vanskeligt for organisationen at fremstå som en som et samlende center for hele spekteret af forbund.

1.1.2 Zimbabwe

Den politiske situation:

Selv om der i 2009 var en del optimisme mht. forbedringer af den politiske situation i Zimbabwe, har politiske trakasserier og manøvrer ikke ført til megen politisk stabilitet. ZANU-PF har ikke levet op til sine forpligtelser til at afskaffe undertrykkende love og erstatte den centrale militære kommando med en ny enhed. Den politiske styrke i MDC er blevet undermineret af interne magtkampe, der har ført til dannelse af to fraktioner.

Arbejdet med at gennemskrive forfatningen – en del af aftalen ift. delingen af magten – er ikke skredet frem som planlagt, og ved slutningen af 2010 så det ud til, at de to politiske fløje var ude af stand til at komme ud af dødvandet og nå en aftale om en ny forfatning. Robert Mugabe erklærede, at præsidentvalg ville finde sted omkring juni 2011, uanset om der var opnået aftale om forfatningen eller ej. Men han blev bl.a. fra Vicepræsidenten fra Sydafrika, advaret imod at

fremskynde et valg uden at have en forfatning udarbejdet af folket. Et hurtigt valg kunne øge antallet af zimbabweanere, der flygter til Sydafrika, - og betyde en stigning i vold, chikane og drab i Zimbabwe. Robert Mugabe har nu annonceret, at ZANU PF ikke ensidigt på nogen måde ønsker at gennemtvunge et valg uden de nødvendige demokratiske forberedelser. Nu er der ingen, der tror, at et valg vil finde sted før 2012. Det kogende politiske klima i Zimbabwe har skabt en følelse af frygt og usikkerhed blandt folk.

Den økonomiske situation:

Efter "dollariseringen" i begyndelsen af 2009 har der været varer i butikkerne in Zimbabwe, men desværre har der ikke været købekraft hos folk.

En ny Economic Empowerment Law, der trådte i kraft i marts 2010, og som kræver en 51 % sort Zimbabwe ejerskab af alle firmaer der opererer i Zimbabwe, har ikke forbedret det økonomiske perspektiv. Den skaber usikkerhed blandt entreprenører og investorer og underminerer forudsigeligheden i den økonomiske politik, og det får private firmaer til at tilbageholde investeringer eller trække sig helt ud af Zimbabwe.

Zimbabwe har en af de højeste HIV rater i verden. Selv om tallet er faldet i de senere år, er sygdommen en alvorlig trussel mod økonomisk og social udvikling i landet på alle niveauer – fra regering til private firmaer og i familierne.

Arbejdsmarkedet:

Det anslås af ZCTU, at cirka tre million mennesker arbejder i den informelle økonomi, hvilket kun efterlader 600.000 i formel beskæftigelse. Landbrug er rygmarven i Zimbabwe's økonomi, og landarbejdere udgør den største gruppe i den zimbabweanske arbejdsstyrke, hvor de traditionelt står for en tredjedel af alle formelle job.

Zimbabwe har formelt ratificeret alle væsentlige ILO konventioner, hvilket kommer til udtryk i landets arbejdslovgivning (LRA), som anerkender retten til frit at organisere sig, retten til strejke og til kollektive overenskomster. Men en undersøgelse af ILO i 2009 viste systematiske overtrædelser af konventionerne. Vold, dødstrusler, tilbageholdelse, arrestationer, og chikane over for fagforeningsmedlemmer og –ledere hører til dagens orden, og dermed er LRA reelt suspenderet.

LRA giver ikke kun fagforeninger ret til at forhandle overenskomster, men lægger også op til at arbejdspladser med mindre end 50 % organiserede arbejdere til at danne forhandlingskomiteer. Med forhandlingskomiteer side om side med fagforeninger ses denne regel af de faglige organisationer som en måde et dele arbejderne og give arbejdsgiverne mulighed for at underminere faglig styrke.

Fagligt Arbejde:

ZCTU ønsker ikke at blive opfattet som en del af MDC, men ser sig selv som den væsentligste organisation i Zimbabwe til at opretholde en strøm af informationer og almen uddannelse i demokrati og rettigheder gennem deres medlemsskare til den brede befolkning, som konstant modtager propaganda gennem det enorme ZANU PF propaganda maskineri, der kontrollerer hvert eneste distrikt i Zimbabwe. For tiden er ZCTU's væsentligste opgave at holde balancen, så den strøm af information ikke ses som indblanding i det eksisterende regime men som en del af ZCTU's ret som faglig organisation til at uddanne deres tillidsrepræsentanter og samtidig træne demokratiske og forfatningsmæssige spørgsmål til at ændre systemet i Zimbabwe.

Eftersom antallet af formelle job fortsat falder dramatisk og skubber de arbejdsløse ind i den

uformelle økonomi i kampen for at tjene det daglige brød, har ZCTU opbygget en unik struktur i den uformelle økonomi for at organisere folkene. Denne struktur giver foruden mobilisering også en god grundlæggende uddannelse.

1.1.3 Swaziland

Den politiske situation:

Regeringen søgte at styrke sit jerngreb om Swaziland i 2010, og bemærkninger fra ministre virkede mere og mere absurd, eftersom de fremmanede et billede af en international konspiration mod Swazi nationen. Dette har fra tid til anden resulteret i censur af adskillige udenlandske medier - fra TV nyhedsprogrammer til aviser, der kan fås i Swaziland.

Som reaktion på denne undertrykkelse blev Swaziland demokratikampagnen etableret i Johannesburg i februar af en bred koalition af politiske partier, faglige organisationer, kirker og studenterorganisationer.

Den økonomiske situation:

Swazilands økonomi forringedes væsentlig i 2010 og landet er på grænsen til fallit. IMF har forlangt en nedskæring af antallet af embedsmænd med 30 %, hvis de fortsat skal støtte landet. Endvidere gik betalingerne fra det sydlige Afrikas told union (SACU) ned med 60 %. SACU betalingerne bidrog med mere end halvdelen af landets indkomst.

Regeringen overtog også et stort udenlandsk investeringsprojekt i den sydlige del til en værdi af E 2.5 mia. (ca. 1.9 mia. kr.), hvilket kunne have skabt en del beskæftigelsesmuligheder, hvor der er meget få lige nu.

Lukningen af Swazi Paper Mills og SAPPI Usuthu i 2009 resulterede i store tab af job og derfor tab af medlemmer for SFTU.

Arbejdsmarkedet:

Swaziland blev anbragt under en særlig paragraf på International Labour Conference, og sidst i oktober besøgte en højtstående gruppe fra ILO Swaziland for at se på overtrædelser af konvention 87 og 98 samt fagforeningsmedlem Siphos død i politiets varetægt tre dage efter at han blev arresteret ved 1. maj aktiviteter og bragt ind til afhøring. Missionens rapport blev overgivet til regeringen og er endnu ikke kommet til offentlighedens kendskab. Ved samme lejlighed blev Decent Work landeprogrammet underskrevet.

Fagligt Arbejde:

Som nævnt ovenfor har SFTU mistet medlemmer pga. firmalukninger. Men samtidig er to forbund (STAWU og SATU) vendt tilbage til SFTU, og sammenlægningsplanerne med SFL er i god gænge. Sammenlægningen var tænkt afsluttet i 2011, men planerne er blevet revideret for ikke at gennemtvinge en sammenlægning uden forskning og involvering af alle led i organisationen.

Lærerforbundet (SNAT), som ikke er medlem af nogen af de to nationale centre, har pga. faldet i indkomst til landet oplevet perioder uden lønudbetalinger, og sygeplejerskerne (SNA) har været i strejke for at få udløst et hængeparti på overarbejde mere end to år tilbage.

Arbejderbevægelsen lider fortsat under intens chikane og overvågning fra regeringen. Betingelserne for fagligt aktive er blevet ringere i 2010, især i den offentlige sektor hvor al aktivisme bliver sammenlignet med politisk indblanding i regeringens politik og følgelig straffet. Alligevel forbliver SFTU det stærkeste talerør for civilsamfundet i Swaziland, og de arbejder hårdt på at bringe andre organisationer sammen i kampen for demokrati.

Fra tid til anden ser det ud, som om SFTU balancerer på grænsen til at blive mere en politisk bevægelse end til at varetage hovedopgaven som at forhandle for medlemmerne.

1.1.4 Mozambique

Den politiske situation:

Efter valget i 2009, hvor mindre partier blev udelukket, har der været opfordringer til at få revideret valgloven. Regeringspartiet FRELIMO har reageret på dette ved at bruge sit absolutte flertal i parlamentet til at nedsætte en ad-hoc komite i parlamentet til at revidere loven, hvilket formentlig vil stoppe alle nye initiativer.

Der er stadig ingen tydelig efterfølger til præsidentembedet, selv om medierne spekulerer på tre-fire sandsynlige kandidater. Den nuværende præsident, Armando Guebuza, er i sin anden og sidste valgperiode, og trods hans erklæringer om, at han ikke vil gå efter en tredje, kan det endnu ikke udelukkes.

Den økonomiske situation:

Den økonomiske vækst tog fat igen i 2010, og den vurderes af CIA til at være 8.3 %. Inflationen lå på gennemsnitlig 12.8 %².

Der er ikke nogen efterfølger til de to nationale fattigdoms bekæmpelsesplaner (PARPA), som dækkede perioderne 2000-2004 og 2005-2009. resultaterne af den seneste PARPA er nu ved at blive evalueret i Ministeriet for Planlægning og Finans, og det forventes, at regeringens egne 5-års planer vil udfylde tomrummet sammen med den donorstyrede "performance assessment framework" til direkte budgetstøtte fra en gruppe på 19 donorer³. Under PARPA var der en i det mindste formel forpligtelse for regeringen til at konsultere civilsamfundet om de nationale planer. Denne proces er nu noget mere usikker.

Social udvikling:

Der er stigende spændinger, og en opstand brød ud i begyndelsen af september 2010 over en prisstigning på nødvendige varer og services (brød, vand, elektricitet). Regeringens reaktion var forsinket, men det lykkedes at berolige den vrede befolkning ved at annullere de nye priser og love alvorlige skridt i regeringens forbrug. OTM's officielle reaktion var endnu mere forsinket – så meget, at der var almindelig undren over fraværet af en udtalelse om noget, der måtte være et kernespørgsmål for arbejderne. OTM arbejdede bag scenen, men led et alvorligt tab af troværdighed i offentligheden.

Arbejdsmarkedet:

² OTM-CONEFS Annual report 2010

³ DIIS Working Paper 2009:35

Alle 11 mindstelønninger steg i 2010, men den tilsvarende dollarværdi af lønningerne er faldet siden 2008 pga. devalueringen af meticais⁴. Mindstelønningerne ligger fra Mt 1593 (kr. 280) i sukker sektoren til Mt 3483 (kr. 610) i finanssektoren.

Fagligt Arbejde:

OTM's manglende evne til at give udtryk for arbejdernes interesser under uroen i september satte en stor plet på dets offentlige billede. Som resultat har OTM's ledelse besluttet at gendanne afdelingen for information og propaganda. Der er en del arbejde at gøre der (også).

Forbundet for offentligt ansatte SINAFP's nye ledelse ser ud til at være kommet godt i vej efter kongressen i begyndelsen af året, men der er stadig behov for støtte til at udvikle forbundets kapacitet.

Lærernes forbund ONP skal afholde kongres i juli 2011.

Organisationen af informel økonomi folk, ASSOTSI, er kommet tættere på OTM gennem projekt aktiviteter, som inkluderer uddannelse i grundlæggende organisering og fagligt arbejde, gennemført af CONEFS. I processen har CONEFS samtidig påpeget, at ASSOTSI's struktur hviler på udløbne mandater, og at nogle grupper bl.a. derfor nu bryder ud for at danne alternative foreninger. En opsplitning mellem arbejdere og små-arbejdsgivere i ASSOTSI forventes ikke i den nærmeste fremtid, men der er spændinger, der kommer til udtryk i de diskussioner, der er under kurserne med CONEFS

⁴ Joseph Hanlon – Mozambique 162